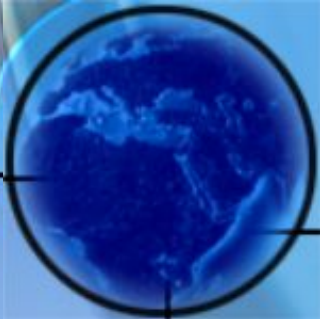

«Світ перебуває в небезпеці і його порятунок – це зміна світогляду»

«Come on» - A report to the Club of Rome, 2017

Економічне зростання та дослідження проблем збереження «плівки життя» («pellicle of life») для науки про екологічну стійкість (sustainability)

Гринів Л. С.

***Завідувач кафедри економіки України,
Львівський національний університет імені
Івана Франка, д.е.н., професор, директор
Інституту сталого розвитку при Західному
науковому центрі НАН України і МОН
України***

1. Сучасні глобалізаційні процеси та їх наслідки.
2. Парадигми економічного зростання та сталого розвитку: порівняльний аналіз.
3. Філософія редуccionізму та причини «фіаско» неокласичної наукової школи в економічній науці.
4. Сутність екологічно стійкої (sustainable) економіки в контексті вчення В. Вернадського про біосферу.

Нові явища та атрибути розвитку економіки в ХХІ столітті:

1. Епоха економічного прискорення та інтенсивного науково-технічного прогресу;
2. Інтелектуалізація без ноосферизації;
3. Порушення стійкості «плівки життя», в просторі якої функціонує економіка;
4. Тренд панування монетарної економіки над її реальним сектором;
5. Енергетичне ринкове безглуздя;
6. Надвиробництво економічних благ та зниження «виробництва» екологічних благ (знищено 60% її біорозмаїття);
7. Формування нових інфляційних спіралей в бідніших країнах;
8. Процеси циклоутворення в економіці залежать від умов відтворення K_n , а не K_{mh}
9. Глобалізаційні процеси.

Глобалізація є внутрішньо суперечливим процесом, оскільки, з одного боку, вона відкриває нові можливості для економічного дискусу, а з другого – загострює існуючі або породжує нові проблеми.

Аспекти	Позитивні ефекти глобалізації	Негативні ефекти глобалізації
Економічний	<ol style="list-style-type: none">1. Зниження витрат виробництва, економія первинних інвестицій, що призводить до зниження собівартості продукції.2. Забезпечення єдиних правил гри на світових ринках.3. Розвиток сучасної інфраструктури, сучасних форм руху товарів і капіталу.4. Прискорення науково-технічного прогресу та зростання частки інноваційної продукції.	<ol style="list-style-type: none">1. Поглиблення міждержавної стратифікації.2. Зростання монополізації ринків товарів і послуг.3. Високий рівень залежності економіки країн та їх регіонів від негативних проявів на глобальному рівні.
Соціально-культурний	<ol style="list-style-type: none">1. Вільний рух робочої сили та можливість доступу громадян різних країн до світових ринків праці.2. Розширення доступу населення до сучасних знань, технологій.	<ol style="list-style-type: none">1. Реалізація принципу всезагальної ідентифікації.2. Заміна політичних, соціальних, духовних цінностей ринковими та утвердження ринкового фундаменту
Інституційні	<ol style="list-style-type: none">1. Розширення можливостей країн у отриманні фінансової, матеріальної допомоги через систему міжнародних організацій, фондів, тощо.2. Узгодження міждержавної політики країн, що входять до регіональних або світових інтеграційних об'єднань.	<ol style="list-style-type: none">1. Послаблення ролі держави при регулюванні економічного розвитку та послаблення можливостей демократії.2. Вибірковість дифузії нововведень на території різних країн світу.3. Втручання міжнародних акторів у внутрішню політику держав.
Екологічні	<ol style="list-style-type: none">1. Формування міжнародної екологічної політики2. Створення Екологічної Конституції Землі (Україна)	<ol style="list-style-type: none">1. Кліматичні зміни.2. Втрата біорозмаїття.3. Втрата стійкості біосфери Землі.

Глобалізація в її сучасному варіанті призводить до переформатування структури сучасної світової економіки, а в результаті цього – до коригування національних систем державного управління, зміни стратегій економічного, політичного та духовного розвитку, що породжує суцільну взаємозалежність країн світу.

Водночас у сфері навколишнього середовища основною глобальною проблемою, на вирішенні якої народи світу зосередили свої зусилля, стали кліматичні зміни через парниковий ефект. Міжнародні зусилля зупинити глобальне потепління клімату, зменшити викиди парникових газів в атмосферу Землі відображені у положеннях Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї.

Глобальні ризики найближчого десятиліття (TheGlobalRisksReport, 2017)

Отже, сьогодні глобалізаційні процеси характеризуються такими ознаками:

- суттєва поляризація світу та розширене відтворення нерівності доходів населення різних країн;
- процеси пошуку ренти – це додаткові втрати рідкісних ресурсів держави, або її можливостей, заради захоплення інвестором штучно створеного трансферта (шукає надприбутки);
- формування великих макроекономічних регіонів на фоні управління ресурсами природного довкілля.
- Це, в свою чергу обумовлює нові глобальні ризики:

Економічні	Безробіття, масштабні міграційні потоки, соціальна нестабільність, криза державного управління, міждержавні конфлікти
Геополітичні	Нові можливості придбання зброї, розвиток кіберзброї
Технологічні	Розвиток цифрових біо., технологій
Навколишнє середовище і екологічна безпека	Екологічна криза, парниковий ефект, знищення озонового шару, кислотні дощі, вичерпність природних ресурсів, опустелювання, втрата біорізноманіття, забруднення
Соціальні	Поляризація та диференціація доходів населення, втрата християнських цінностей (зміни статі) секс-орієнтації

Які відмінності між економічним зростанням і сталим розвитком?

Порівняльний аналіз:

- Парадигма економічного зростання (в основі – закон зростання людських потреб та суб'єктивний вибір споживача).
- Парадигма економіки сталого розвитку (в основі не лише потреби споживачів, але і обмеження в масштабах господарювання), що базуються на законах природи.

Філософія редукціонізму та причини «фіаско» неокласичної економічної науки

Редукціонізм – методологічна настанова, що полягає у зведенні складного до простого. Філософія спрощеного трактування світу, в т. ч. економічного. Приклад – ринковий механізм, теорія економічних систем, тощо.

Неокласична теорія ринкової економіки:

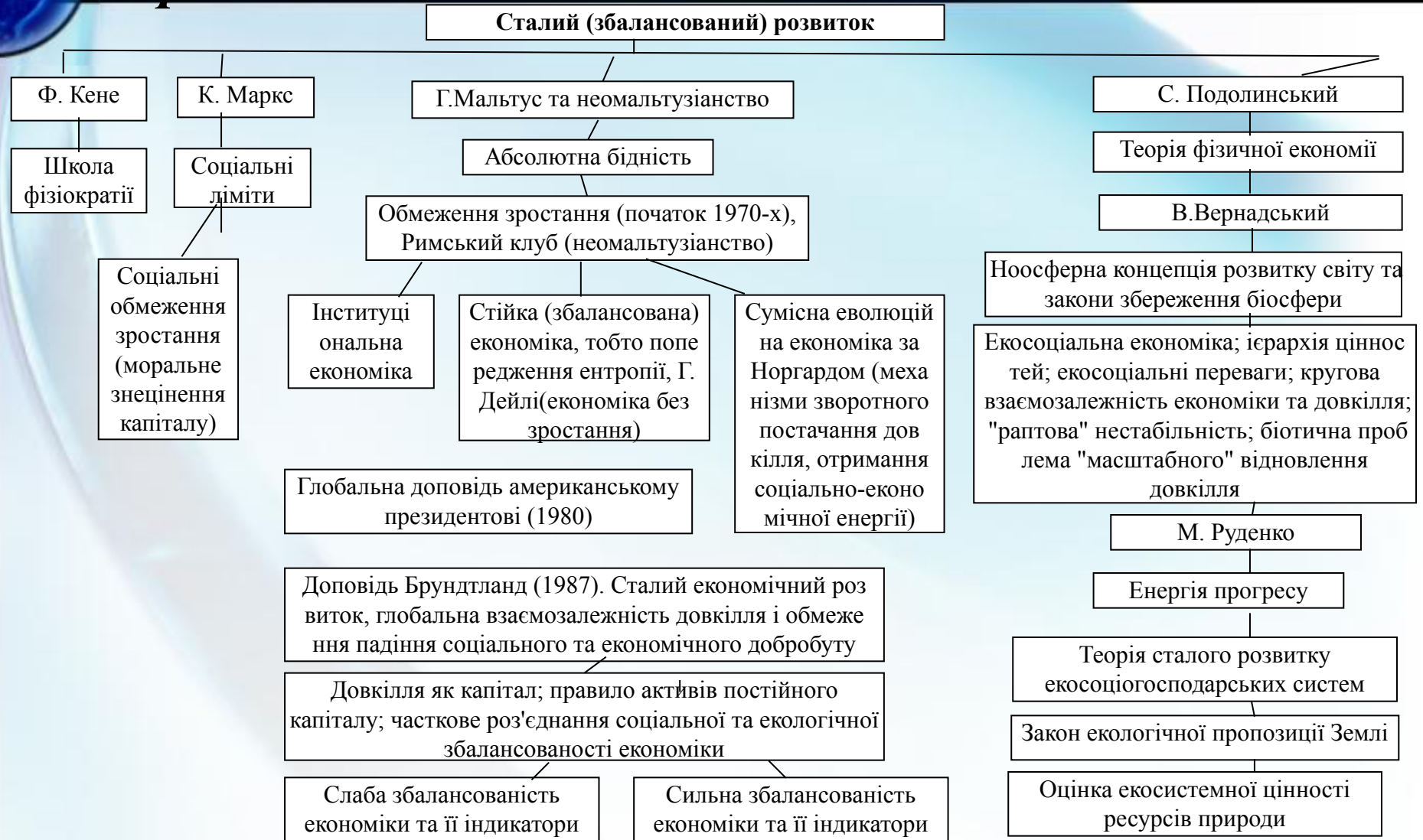
- Базується на механістичній методичній основі, тому негативно відноситься до таких явищ, як не лінійність, нестійкість, нерівноважність, стверджуючи що система самоорганізації економіки є прогнозованою, оскільки базується на засадах лінійності, причинно-наслідкових зв'язків.
- Гносеологія – основа неокласичної економічної науки, процес пізнання з точки зору відновлення суб'єкта пізнання до об'єкту пізнання потреби споживача – а потреби «плівка життя»?
- Онтологія – людина як геологотрансформуюча сила
- Екстернальні теорії циклічних коливань.
- Макроекономічна нестабільність та циклічність розвитку.
- Екологічний слід майже в 2 рази вищий від норми (2,8 глоб. га при нормі 1,7 га).

Отже редукціонізм в економічній науці:

- Спрощує дослідження та сприяє новим методологічним помилкам в економічній науці;
- Звужує координати досліджень в теорії економіки просторового капіталу;
- Не враховує реалії XXI ст., кліматичні зміни, нові сценарії;
- Нав'язує модель цифрової економіки як якісно нову (насправді лише по формі, а не по змісту) так як комп'ютерна графіка (графічний дизайн) в архітектурі з якого випадає матеріальна основа економіки.
- Наслідок – віртуальний капітал забезпечує більші прибутки, ніж реальний
- Поверхневе (не ЗД) відображає суб'єктивізм.

Економічна теорія сталого розвитку. Скорочена хронологія

Необхідність парадигмальних змін в економічній науці в ХХІ ст. викликана такими потребами:

- Пізнання нелінійних складних процесів в системі «природа-економіка-природа»;
- Акумулявання нових знань з природничих наук;
- Врахування явищ емерджентності та синергії як атрибутів складної системи;
- Виявлення зв'язків та умови самоорганізації дисипативних систем;
- Імплементация законів збереження біосфери Землі в макроекономічний аналіз;
- Дослідження економіки в екологосоціальной площині;
- Доповнення теорії відтворення економіки, виходячи з закономірностей збереження «плівки життя» (В. Вернадський).

ВИСНОВКИ

Економіка сталого розвитку, на відміну економіки зростання має базуватись на синергетичній парадигмі, оскільки характеризується синергетичною ефективністю.

Сучасна криза в світовій економіці обумовлена:

- світоглядною кризою сучасної економічної науки, яка базується на філософії редуccionізму;
- недостатністю знань неокласичної та неокейнсіанської економічної науки, щодо вирішення проблем sustainability;
- виникненням нового біосоціального колообігу в біосфері, що пов'язаний з зростанням потужності (тиску) світової економіки на Землю.

У зв'язку з цим є потреба ноосферизації економіки.

- Економіка крім виробничих функцій має здійснювати функцію перетворення біоінформації, що надходить з Космосу до поверхні Землі, в ефективну роботу. Ця функція – ноосферна функція економіки сталого розвитку.
- Системно-синергетична методологія вивчення економіки як складної системи – де господарські підсистеми є функціонально залежні від стану відтворення природи.

Сутність екологічно стійкої (sustainable) економіки згідно вчення В.Вернадського

Сьогодні особливої актуальності набувають дослідження глобальних тенденцій розвитку новітньої економіки з позицій учення В. І. Вернадського про біосферу та універсальних законів фізики.

Зрештою, є всі підстави вважати, що первинна концепція екологічно сталого розвитку світу була обґрунтована саме в працях Володимира Івановича Вернадського.

Основні ідеї та закони В. Вернадського, які мають велике значення для формування ноосферної моделі сталого розвитку світу:

1. Стійке співіснування людської економіки та біосфери можливе тільки за умови збереження біофізичної (регулярної) функції останньої з одночасним коригуванням масштабів господарської діяльності людей у межах природних систем.
2. Оскільки біосферу, що є початково стійкою системною цілісністю, трактують як планетарну екосистему, то з часу, коли соціум зі своїм господарством став геологотрансформувальним чинником її розвитку, вона перетворюється на екологосоціогосподарську систему (ЕСГС).
3. Формування економіки сталого розвитку розпочинається з економіки біосфери Землі, де, завдяки здійсненню колообігу енергії, живої речовини та біоінформації, формується відповідний біоінформаційний (негентропійний) бюджет поверхні Землі.
4. Земна біосфера є віддзеркаленням Космосу, його найголовніших закономірностей. Це підтверджує важливість більш глибокого дослідження економічною наукою процесів, що відбуваються саме на поверхні Землі.

5. В ландшафтних системах, які є тією «ареною», де водночас розгортаються і природні, і економічні процеси, виникають нові явища пов'язані з біосоціальним обміном енергії, речовини, біоінформації.
6. На земній поверхні найпотужнішою силою, яка здійснює колообіг в природі є жива речовина, яка характеризується значною диференціацією продуктивності згідно закону про просторову неоднорідність біосфери.
7. Закон збереження біомаси – як універсальний закон збереження біомаси – наземних природних систем та їх підтримуючих екосистемних благ.
8. Біорозмаїття ландшафтних систем є базовим джерелом нарощування їх працездатності.
9. Оскільки жива речовина біосфери Землі є потужною геологічною силою, що охоплює і трансформує всі природні процеси, вона має стати об'єктом дослідження «економіки» біосфери (а отже і економіки сталого розвитку – авт.)
10. Ноосферизація - це усвідомлення людським розумом законів природи та адаптація до них господарської діяльності.

Які мої висновки, що впливають з цього?

Як їх можна імплементувати в новітню науку про сталий розвиток?

1. Економіка та її макроекономічна стабільність є функціонально залежною від стану біосфери Землі.
2. Економіка має трактуватись підсистемою біосфери Землі, що вбудована в її простір.
3. Теорія відтворення економіки має бути доповнена теорією відтворення простору біосфери Землі, що складається з наземних екологічних систем.
4. Оскільки біосфера Землі має енергетичну природу, то закони її відтворення базуються на постулатах нерівноважної термодинаміки, біофізики, геохімії ландшафтів, тощо.
5. Масштаб економічної діяльності в просторі наземних екологічних систем детермінується нормативною межею насичення їх живою речовиною
6. Превентивний менеджмент екологічно сталого природокористування потребує формування відповідної статистики біофізичних та геохімічних параметрів функціонування та збереження різних типів ландшафтів.

7. Всі норми та нормативи здійснення господарської діяльності в біосфері Землі є просторово-детермінованими згідно закону про просторову неоднорідність біосфери.
8. Оскільки саме жива речовина біосфери Землі є тим фондом, що формує ресурсопотоки для природи та економіки, вона має трактуватись капіталом Землі.
9. Продуктивність капіталу землі має енергетично-речовинну природу та є базовим індикатором при фізико-економічному моделюванні функції екологічної пропозиції Землі.
10. Модель функції екологічної пропозиції землі доповнює теорію відтворення економіки в частині відтворення екологічних благ та є підґрунтям для формування ноосферної моделі (парадигми) економіки сталого розвитку.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ !

